

<https://doi.org/10.52326/mled2025.21>

TRANSFORMAREA DIGITALĂ ȘI IMPACTUL ACESTEIA ASUPRA COMPETITIVITĂȚII REPUBLICII MOLDOVA ÎN ECONOMIA GLOBALĂ

Elena MOROI, conferențiară universitară, doctor în științe economice

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8385-9210>

Universitatea Tehnică a Moldovei, bd. Stefan cel Mare 168, Chișinău, Republica Moldova

elena.moroi@tem.utm.md

Abstract: Digital transformation is redefining the architecture of the global economy and becoming an essential factor in the competitiveness of states. For the Republic of Moldova, the integration of digital technologies is a strategic priority, necessary for increasing economic resilience and active participation in international value chains. Digitalization is no longer an option, but an indispensable condition for adapting to new global economic realities. Although some progress has been made in sectors such as communications, construction, and financial services, the economy remains vulnerable, particularly due to its dependence on external markets and declines in traditional sectors. According to NBS data for 2024, Moldova's GDP grew by only 0.1%, reaching 323.8 billion lei, reflecting modest and unbalanced economic dynamics.

Key words: digital transformation, economic competitiveness, Global Innovation Index, Gross Domestic Product.

Transformarea digitală redefineste arhitectura economiei globale și devine un factor esențial al competitivității statelor. Pentru Republica Moldova, integrarea tehnologiilor digitale este o prioritate strategică, necesară pentru creșterea rezilienței economice și participarea activă în lanțurile valorice internaționale. Digitalizarea nu mai este o opțiune, ci o condiție indispensabilă pentru adaptarea la noile realități economice globale. Deși s-au înregistrat unele progrese în sectoare precum comunicațiile, construcțiile și serviciile financiare, economia rămâne vulnerabilă, în special din cauza dependenței de piețele externe și a scăderilor din sectoarele tradiționale. Potrivit datelor BNS pentru 2024, PIB-ul Republicii Moldova a crescut cu doar 0,1%, ajungând la 323,8 miliarde lei, reflectând o dinamică economică modestă și dezechilibrată.

Cuvinte cheie: transformare digitală, competitivitate economică, Indicele Global al Inovației, Produs Intern Brut.

În contextul accelerării progresului tehnologic la nivel global, transformarea digitală a devenit un vector esențial al modernizării economice și al consolidării avantajelor competitive ale statelor. Digitalizarea influențează profund modelele de producție, structura pieței muncii, relațiile comerciale și mecanismele de guvernare economică, devenind un criteriu definitoriu al performanței economice într-o lume interconectată.

Pentru Republica Moldova, o economie mică și deschisă, aflată în tranziție structurală, transformarea digitală reprezintă o oportunitate strategică de a depăși constrângerile tradiționale legate de dimensiunea pieței interne, vulnerabilitatea externă și dependența de resursele umane migrante. Integrarea tehnologiilor digitale în sectoarele economiei naționale poate genera creștere economică sustenabilă, poate stimula inovarea și atragerea investițiilor, și poate spori eficiența instituțională și productivitatea [5].

Un factor esențial care limitează competitivitatea economică a Republicii Moldova este capacitatea scăzută de inovare [4].

Tabelul 1. Poziționarea Republicii Moldova în clasamentul Indicelui Global al Inovației

Anii	Indicele Global al Inovației (GII)	Intrări de inovații	Ieșiri de inovații
2020	59	75	48
2021	64	80	54
2022	56	78	46
2023	60	81	50

Evaluarea performanței Republicii Moldova în Indicele Global al Inovației 2023 evidențiază o evoluție inegală, cu progrese punctuale și regrese notabile în sectoare esențiale. În ansamblu, țara a coborât la locul 60 din 132 de economii, pierzând patru poziții față de anul precedent – o tendință ce reflectă dificultăți în menținerea unui ritm susținut al dezvoltării inovative.

Scăderile înregistrate la inputurile de inovație (de pe locul 78 pe 81) și la outputurile de inovație (de pe 46 pe 50) semnalează un dezechilibru între resursele alocate și rezultatele obținute. În special, regresul în cunoștințe și rezultate tehnologice (de pe locul 49 pe 60) și în sofisticarea afacerilor (de pe locul 79 pe 101) ridică semne de întrebare privind eficiența politicilor de susținere a inovării și gradul de maturitate al ecosistemului antreprenorial.

Totodată, capitalul uman și cercetarea au înregistrat o ușoară deteriorare (de la poziția 62 la 67), indicând nevoia de investiții mai consistente în educație, formare și cercetare-dezvoltare. În schimb, unele îmbunătățiri structurale pot fi observate la infrastructură (de la locul 84 la 75), la sofisticarea pieței (de la 79 la 76), precum și la instituții (de la 98 la 96), sugerând premise favorabile pentru reforme structurale.

Pe de altă parte, Moldova excelează la indicatori specifici: modelele de utilitate (locul 5), designul industrial (locul 6) și microfinanțarea raportată la PIB (locul 7), ceea ce confirmă un potențial semnificativ în anumite nișe de inovație.

În raport cu țările din aceeași categorie de venit (mediu-superior), Moldova se clasează pe locul 13 din 33, iar față de țările vecine, se situează sub România (locul 47) și Ucraina (locul 55). Cea mai bună performanță istorică rămâne locul 39, înregistrat în 2011.

Deși, Republica Moldova dispune de anumite avantaje competitive, performanța generală în domeniul inovației este afectată de slăbiciuni sistemice: subfinanțarea cercetării, capacitatea redusă de transfer tehnologic, lipsa unui cadru integrat de susținere a IMM-urilor inovatoare și fragmentarea politicilor publice. O schimbare semnificativă în clasamentul global necesită o abordare coerentă, multisectorială și orientată spre valorificarea capitalului uman și digital – elemente esențiale pentru consolidarea competitivității naționale într-o economie globală bazată pe inovație [2].

Dinamica economiei Republicii Moldova reflectă o tranziție lentă, dar vizibilă, către o structură mai orientată spre servicii și sectoare inovative [6]. În 2023, PIB-ul țării a atins 16,5 miliarde USD, echivalentul a 6732 USD pe cap de locuitor.

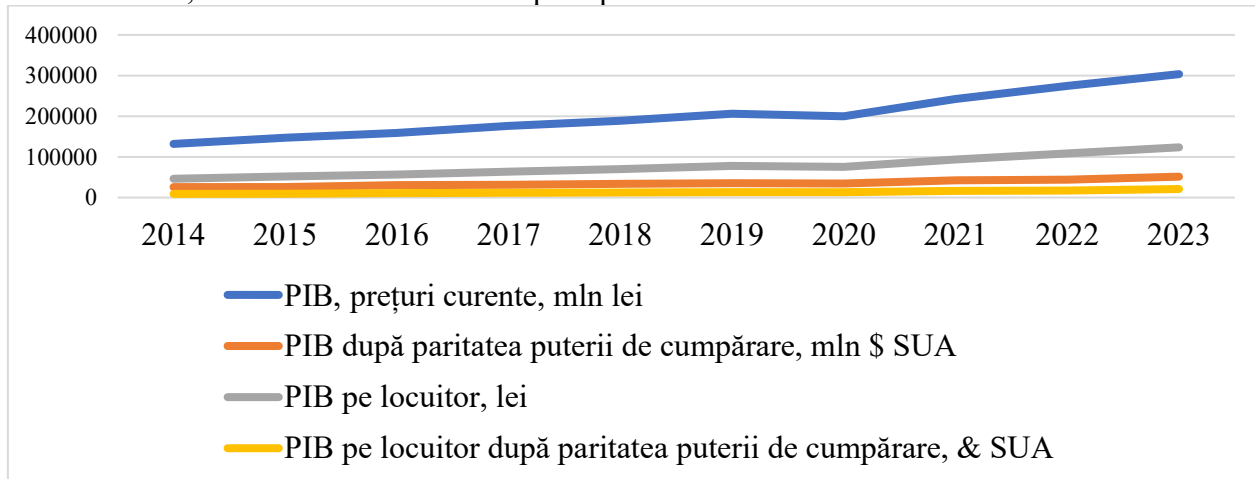

Figura 1. Dinamica principalilor indicatori macroeconomici în Republica Moldova în perioada 2014-2023

Sursa: elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică

Totuși, ritmul de creștere economică s-a redus semnificativ în ultimul deceniu – de la o medie de 4,6% în perioada 2004–2013 la doar 2,2% în intervalul 2014–2023 – sub influența unor factori precum crizele sanitare și geopolitice, declinul demografic și vulnerabilitatea structurală a economiei.

Evoluțiile recente confirmă volatilitatea contextului economic: contracția de -8,3% din 2020 a fost urmată de o recuperare de 13,9% în 2021, dar redinamizarea nu a fost sustenabilă – economia

a înregistrat o scădere de -5% în 2022 și o creștere marginală de 0,7% în 2023. În pofida scăderii inflației și relaxării politicii monetare, climatul investițional rămâne fragil, fiind afectat de incertitudini și riscuri externe.

Datele din primul trimestru al anului 2024 indică faptul că 61% dintre întreprinderi întâmpină dificultăți, cea mai mare barieră fiind cererea redusă (30,4%), urmată de lipsa forței de muncă calificate (22,4%), constrângerile financiare (20,6%) și impactul indirect al războiului din Ucraina (14,3%).

Pe fondul acestor provocări, structura economiei s-a modificat. Ponderea comerțului în PIB a crescut de la 13,7% în 2013 la 16,5% în 2023, semnalând o adaptare la noi modele de consum și distribuție. În același timp, contribuția industriei a scăzut de la 14,9% la 11,2%, iar cea a agriculturii, afectată de secetă și lipsa modernizării, a coborât la 7,6%. În contrast, sectorul tehnologiilor informaționale a înregistrat o ascensiune de la 4,8% la 6,7%, susținut de politici fiscale stimulative și atragerea de investiții.

Aceste tendințe confirmă o reorientare treptată a economiei moldovenești de la activități tradiționale către domenii cu potențial de integrare internațională și valoare adăugată sporită, în special prin digitalizare și inovare.

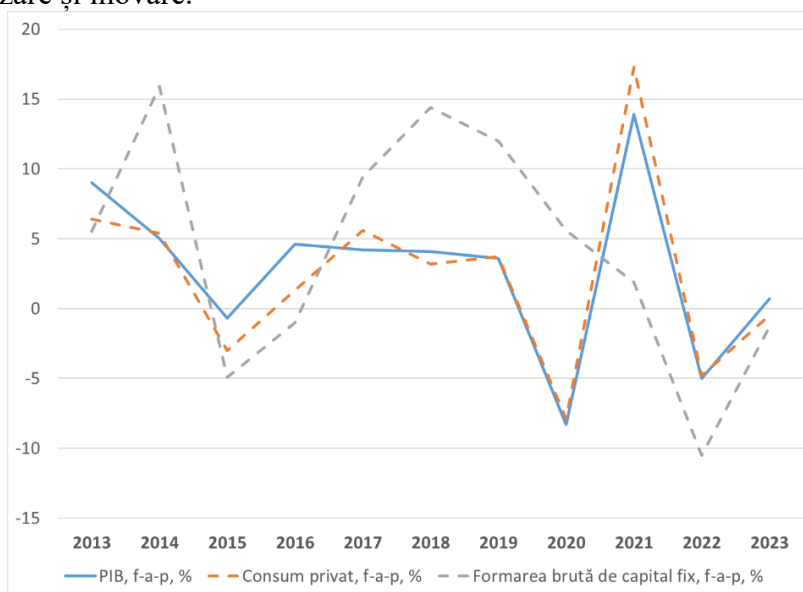

Figura 2. PIB, consum privat și formare brută de capital fix, față de anul precedent (f-a-p) în Republica Moldova, %

Sursa: elaborat de autor în baza datelor BNS

Între 2013 și 2023, structura cererii agregate în Republica Moldova a evidențiat o creștere mai accentuată a investițiilor în capital fix (4,3% anual) comparativ cu consumul privat (2,4%), indicând o reducere treptată a dependenței de remitențe și o utilizare mai eficientă a resurselor interne. Totuși, vulnerabilitatea unei economii mici și deschise a favorizat transmiterea rapidă a șocurilor externe, mai ales după 2020, odată cu extinderea exporturilor agricole și industriale. Distribuția valorii adăugate s-a reconfigurat: consumul public a crescut de la 14,7% (2016–2019) la 17,4% (2020–2023), în timp ce investițiile au fost afectate negativ de crizele recente.

Rata investițiilor (formarea brută de capital fix raportată la valoarea adăugată brută) a scăzut de la 28,8% în 2020 la 22,8% în 2023, semnalând o erodare a încrederii investitorilor și o reducere a potențialului de acumulare a capitalului.

În 2023, exporturile au crescut cu 5,1% anual, în timp ce importurile au scăzut cu 5,1%. Această evoluție divergentă a condus la o reducere a deficitului comercial exprimat prin exporturi nete, care au avut un impact negativ asupra PIB-ului de -24,1%, ameliorându-se față de -29,7% în anul anterior.

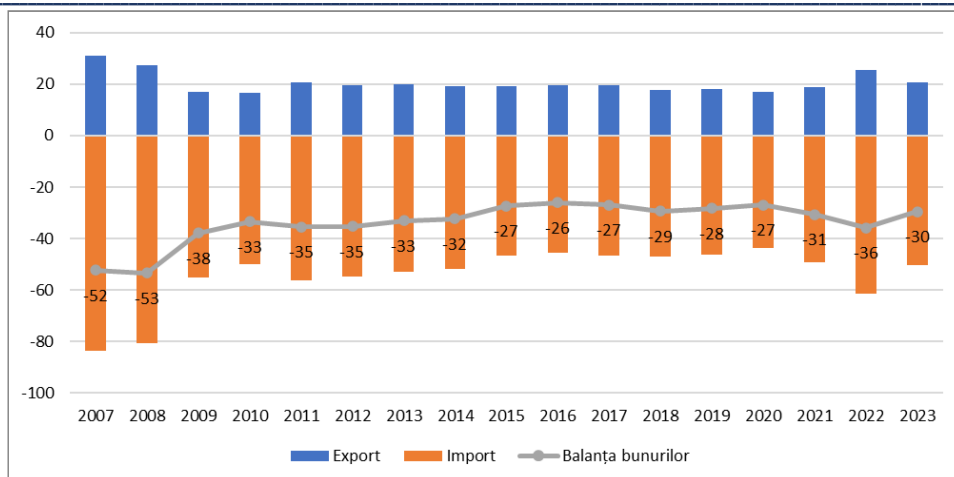

Figura 3. Exporturi, importuri și balanța bunurilor în Republica Moldova, % din PIB

Sursa: elaborat de autor în baza datelor FMI

Republica Moldova este o economie mică, extrem de deschisă, reflectată de ponderea ridicată a comerțului exterior (bunuri și servicii) în produsul intern brut, care a oscilat în jurul valorii de 90% în ultimul deceniu, atingând 95% în 2023. Această dependență accentuată crește vulnerabilitatea țării la șocuri externe, atât economice, cât și geopolitice.

De la independență, balanța de plăți a fost caracterizată de un deficit structural al contului curent, ajuns la -12% din PIB în 2023 și -15% în primele trei trimestre ale anului 2024, cauzat în principal de dezechilibrul persistent al balanței comerciale de bunuri. În schimb, balanțele serviciilor, veniturilor primare și transferurilor curente au înregistrat constant excedente.

Crizele majore — criza financiară globală din 2009, criza bancară internă din 2015, pandemia COVID-19 — au redus temporar deficitul contului curent prin comprimarea consumului și a investițiilor, perturbarea lanțurilor valorice și impunerea unor bariere comerciale. Totuși, conflictul militar din Ucraina, început în 2022, a amplificat deficitul, mai ales prin creșterea costurilor de import.

În ultimii zece ani, balanța comercială a Moldovei în bunuri a consemnat un deficit structural semnificativ, de aproximativ 30% din PIB (29,5% în 2023 și 31% în primele trei trimestre ale lui 2024), fără semne clare de redresare.

Remiterile personale reprezintă o componentă esențială a economiei Republicii Moldova, reflectând fluxurile financiare provenite de la diaspora.

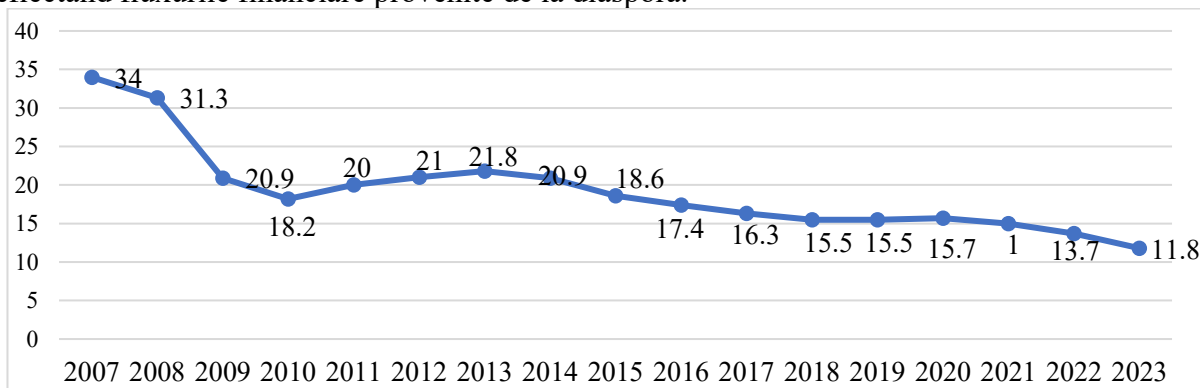

Figura 4. Remiteri personale în Republica Moldova (% din PIB)

Sursa: elaborat de autor în baza datelor FMI

Republica Moldova înregistrează o reducere constantă a dependenței față de remiterile din străinătate, aspect ce indică o maturizare graduală a economiei și o diminuare a vulnerabilității externe. Dacă în anul 2007 remiterile personale reprezentau circa 34% din PIB, acest indicator a scăzut la 12% în 2023 și la 10% în primele trei trimestre ale anului 2024. Până în 2021, această diminuare s-a datorat în principal unui ritm mai accelerat de creștere a PIB-ului comparativ cu evoluția remiterilor în termeni nominali (USD). În perioada 2022–2023, însă, remiterile au scăzut atât în valoare absolută, cât și ca pondere în PIB, reflectând o reorientare a economiei către surse

interne de dezvoltare. Un element esențial al acestei tranziții este digitalizarea proceselor de transfer, care a favorizat migrarea de la metode tradiționale la soluții digitale moderne. Acest progres tehnologic a contribuit la reducerea costurilor de tranzacționare, sporirea transparenței și o mai bună integrare a fluxurilor financiare în sistemul bancar oficial, amplificând astfel efectele benefice ale remiterilor asupra consumului, economisirii și investițiilor naționale.

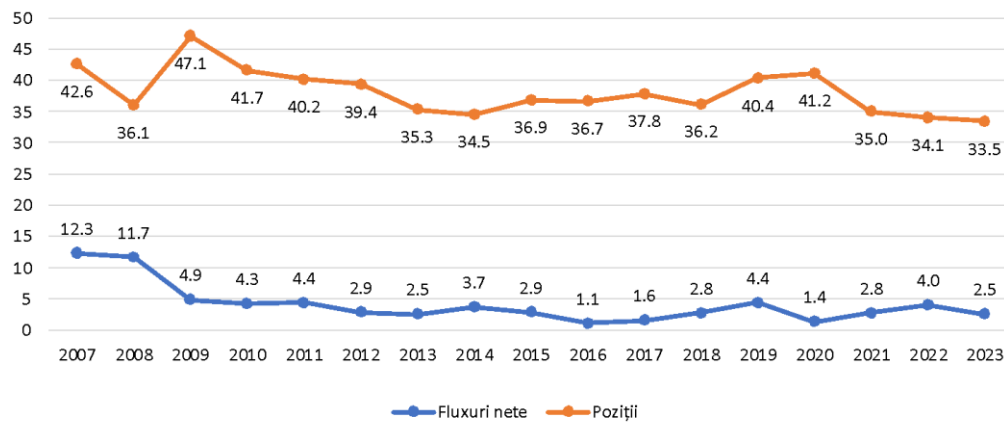

Figura 5. Investiții directe, pasive, fluxuri nete și stocuri la sfârșitul anului (% relativ la PIB)

Sursa: elaborat de autor în baza datelor FMI

Dinamica intrărilor de investiții străine directe (ISD) a fost marcată de fluctuații semnificative, influențate de crizele economice și geopolitice recente [3]. Creșterea ISD din 2022 a fost impulsivă în principal de reinvestirea profiturilor băncilor comerciale cu capital străin, care au beneficiat de dobânzi ridicate și câștiguri din operațiuni valutare, generate atât de tranzacțiile refugiaților ucraineni, cât și de achizițiile valutare ale populației moldovene, în contextul incertitudinii războiului din Ucraina. Această tendință s-a menținut în 2023, însă într-o măsură mai redusă, pe fondul scăderii ratelor dobânzilor.

Deși fluxurile anuale de ISD au continuat, stocul acestora raportat la PIB a scăzut treptat, de la 47,1% în 2009 la 33,5% în 2023. Această reducere procentuală reflectă creșterea mai rapidă a PIB-ului nominal, care s-a triplat în intervalul analizat, în timp ce stocul ISD în termeni absoluți a crescut de 2,2 ori.

Datoria publică a Republicii Moldova a fost gestionată relativ sustenabil, în ciuda șocurilor economice și politice din trecut.

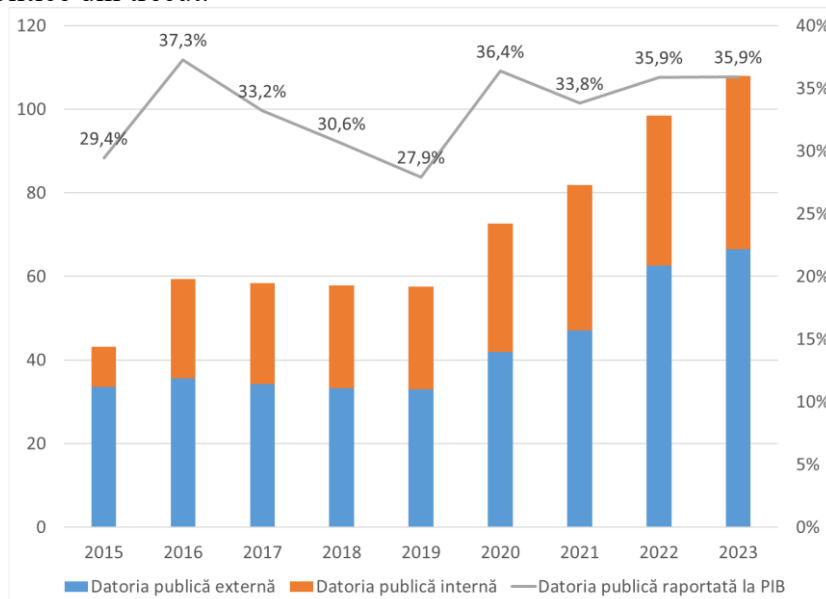

Figura 6. Datoria publică a Republicii Moldova (miliarde lei) și ponderea datoriei publice raportată la PIB

Sursa: elaborat de autor în baza datelor Ministerului Finanțelor

Raportul datoriei publice/PIB în anul 2023 a atins 35,9%, reflectând o creștere semnificativă după 2019. Cel mai ridicat nivel a fost înregistrat în 2016, ca urmare a transformării garanțiilor acordate Băncii Naționale în datorie publică pentru acoperirea pierderilor generate de scandalul „Furtul miliardului”. Ulterior, datorită măsurilor de consolidare fiscală, ponderea datoriei a scăzut la 27,9% în perioada 2016–2019. Însă, începând cu 2019, gestionarea crizelor majore, precum pandemia COVID-19 și războiul din Ucraina, a impus finanțarea deficitului bugetar prin împrumuturi, ceea ce a determinat creșterea datoriei publice.

În 2023, serviciul datoriei a exercitat o presiune considerabilă asupra bugetului, costurile aferente reprezentând 8,9% din veniturile bugetare, comparativ cu 4-5% în anii precedenți. Această majorare a cheltuielilor pentru dobânzi limitează resursele disponibile pentru investiții în sectoare esențiale precum educația, sănătatea și infrastructura, afectând astfel capacitatea de dezvoltare a țării.

În anii 2022 și 2023, Republica Moldova a fost puternic afectată de șocuri externe majore, inclusiv de inflația globală și de impactul economic al războiului din Ucraina, care au determinat creșteri semnificative ale prețurilor interne. În 2022, rata anuală a inflației a atins un nivel record de 28,7%, depășind considerabil ținta stabilită de Banca Națională a Moldovei (BNM). Această creștere a fost cauzată în principal de majorarea prețurilor globale la energie și alimente, precum și de efectele indirecte ale crizei energetice și fluctuațiilor valutare. În 2023, inflația a rămas ridicată, cu o creștere medie de 13,4%, reflectând dificultăți persistente în controlul presiunilor inflaționiste, în ciuda măsurilor monetare adoptate.

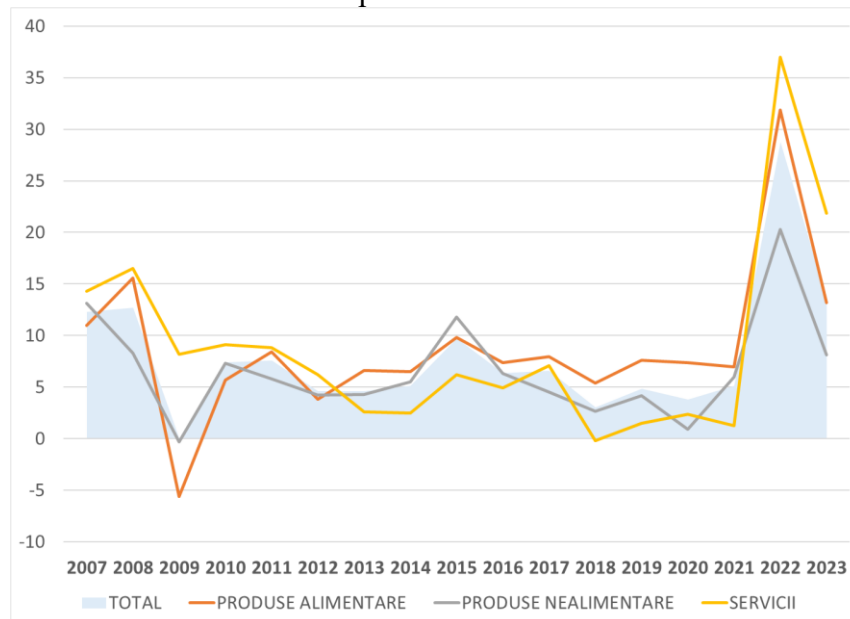

Figura 7. Rata anuală a inflației și dezagregarea acesteia pe componente în Republica Moldova

Sursa: elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică

Factori structurali au amplificat efectele inflației: dependența ridicată a economiei de importuri, inclusiv de alimente și energie, creșterea tarifelor la utilități (77,4% în 2022 și 42,6% în 2023) și ponderea semnificativă a alimentelor în coșul de consum (43,9% în Moldova față de 14,8% în UE). Condițiile meteorologice nefavorabile au afectat oferta internă, iar războiul din Ucraina a intensificat creșterea prețurilor prin blocajele logistice, majorarea costurilor de transport și creșterea cererii interne, inclusiv datorită fluxului de refugiați. Dimensiunea redusă a pieței și stocurile limitate au facilitat transmiterea rapidă a șocurilor externe în economia internă, amplificând efectele inflaționiste resimțite de consumatori.

În concluzie, Republica Moldova se confruntă cu provocări economice semnificative determinate de șocurile externe majore din perioada 2022–2023, manifestate prin creșterea inflației, vulnerabilitatea la importuri și limitările unei piețe interne restrânse. Aceste aspecte au subliniat necesitatea stringentă de a consolida reziliența economică și de a reduce dependența de

factori externi. În acest context, transformarea digitală devine un vector esențial pentru sporirea competitivității Republicii Moldova în economia globală. Prin adoptarea și integrarea tehnologiilor digitale în sectoarele economice, sociale și administrative, țara poate accelera modernizarea, crește eficiența și inovația, precum și valorifica mai bine resursele interne. Astfel, digitalizarea nu reprezintă doar un instrument de adaptare, ci o condiție indispensabilă pentru integrarea sustenabilă și competitivă a Republicii Moldova într-un mediu economic globalizat, dinamic și tehnologizat. Politicile publice și strategiile economice trebuie să prioritizeze investițiile în infrastructura digitală, educația și cercetarea, pentru a crea un mediu propice dezvoltării inovative și pentru a asigura o creștere economică durabilă, capabilă să facă față provocărilor externe.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. https://statistica.gov.md/ro/statistic_indicator_details/12.
2. BURBULEA, R., MEMEȚ, D. [Impactul inteligenței artificiale asupra strategiilor de business](#). În: *Materialele seminarului științific național „Marketingul și logistica în era digitală”*, Ediția a 1-ea 18 decembrie 2024, UTM, Chișinău, 2024, pp. 66-71, 0,65 c.a.. ISBN 978-9975-64-481-5.
3. BURBULEA, R., MOROI, E., ȘARGU, L. [Poziția investițională a Republicii Moldova](#). În: *Economica*, ASEM. Chișinău, 2020, Nr.1 (111), p.67-81, 0,7 c.a., ISSN 1810-9136. <https://irek.ase.md/xmlui/handle/1234567890/254>
4. COREȚCHI, B. [Analiza potențialului de inovare în sistemul de securitate economică: abordare macroeconomică](#). În: *Materialele Conferinței științifice naționale cu participare internațională „Paradigme moderne în dezvoltarea economiei naționale și mondiale”*, USM, Chișinău, 29-30 octombrie 2021, 0,34 c. a., ISBN 978-9975-158-52-7. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/60-64_24.pdf
5. DUHLICHER, G, BURBULEA, R. [Avantajele economice ale integrării europene a Republicii Moldova](#). În: *Vector European*, Chișinău, 2024, Nr. 2, p. 86-89, ISSN 2345-1106/ISSNe 2587-358X. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/86-89_56.pdf
6. MOROI, E., COREȚCHI, B. Analiza indicatorilor macroeconomici ai Republicii Moldova și impactul lor asupra securității naționale. În: *Materialele Conferinței științifice naționale cu participare internațională „Paradigme moderne în dezvoltarea economiei naționale și mondiale”*, USM, Chișinău, 30-31 octombrie 2020, 60-64 p., ISBN 978-9975-152-69-3. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/293-300_4.pdf